

TRIOMF VAN DE VERSCHROEIDE AARDE

Thea Beckman

Triomf van de verschroeide aarde

Lemniscaat Rotterdam

De gebeurtenissen in *Triomf van de verschroeide aarde* volgen onmiddellijk op die in *Geef me de ruimte!*, maar beide boeken kunnen los van elkaar gelezen worden.

Wil je meer weten over onze boeken?
Ga naar www.lemniscaat.nl

Dertigste druk, 2006

Omslagillustratie: Jan Wesseling
© Lemniscaat b.v. Rotterdam 1977, 2006
ISBN 90 5637 730 2

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Druk: Drukkerij C. Haasbeek b.v., Alphen aan den Rijn
Bindwerk: Boekbinderij De Ruiters b.v., Zwolle

Dit boek is gedrukt op milieuvriendelijk, chloorvrij gebleekt en verouderingsbestendig papier en geproduceerd in de Benelux waardoor onnodig milieuverontreinigend transport is vermeden.

INHOUD

DE STRIJD OM RENNES	7
1 De partizanen	9
2 Hard tegen hard	19
3 De uitdaging	37
4 Het gevecht van de eeuw	51
5 De doorbraak	60
6 Wie krijgt de varkens?	71
7 De uitnodiging	81
8 Een omkoop poging	93
9 De torens van de hertog	109
10 De laatste loodjes	124
DE REVOLUTIE	135
11 Politiek buskruit	137
12 De grote verleiding	153
13 Duvelstoeljager van de revolutie	170
14 De Jacquerie	181
15 Het verraad van Karel de Slechte	194
16 Weerzien in Parijs	205
17 De grote rel	217
18 De weigering	225
19 Marie-Claire in actie	235
20 De grote scheuring	246
21 Het einde van een droom	256
22 De zoete vrijheid	267

VERSCHROEIDE AARDE	273
23 Kwade voortekens	275
24 De Eeuwig Verliefde	289
25 De barre winter	302
26 De tocht door de kloof	316
27 De grote invasie	326
28 De bestorming	346
29 Vijandelijke kameraadschap	364
30 De kracht van het niets	378
31 Zwarte maandag	395
32 De overlevenden	407
Voor wie er meer van wil weten	426

De strijd om Rennes

1 DE PARTIZANEN

‘Pardieu! Wat een ellendig weer!’

Op een late namiddag in oktober 1356 draaft Matthis Cuvelier, de jongste trouvère van Frankrijk, over de bemodderde wegen van Bretagne. Nu en dan kijkt hij omhoog naar de jagende wolken. Verspreide regendruppels slaan hem in het gezicht. De wind is guur, nat en snijdend; de weg is een karrenspoor met diepe plassen en geulen.

De jongen voelt zijn paard huiveren van vermoeidheid. Hij durft de merrie nauwelijks meer aan te sporen, al heeft hij haast. Opeens begint het harder te regenen. De merrie vertraagt haar gang en staat uiteindelijk stil met gebogen hoofd. Zuchtend stijgt Matthis af en klopt het uitgeputte dier op de hals.

‘Rustig maar. Het kan niet ver meer zijn,’ zegt hij sussend, al weet hij op geen stukken na hoe ver hij van zijn einddoel, de havenstad Dinan, verwijderd is. Want eigenlijk is hij verdwaald.

Als kind is Matthis wel eens in Bretagne geweest en hij dacht dat hij de weg wist. Maar in dit herfstige, grauwe licht ziet het land er zo anders uit dan hij zich herinnert. Verkeer is er bijna niet. Veel boerenhoeven liggen in puin, de bewoners schijnen gevlucht te zijn.

De grote oorlog die al twintig jaar tussen Engeland en Frankrijk woedt, heeft gruwelijke sporen nagelaten. Matthis leunt tegen de flank van zijn paard en staart de schemering in. Hij vraagt zich af hoe het leven in vreedstijd zal zijn. Zolang hij zich kan herinneren is het oorlog geweest, en hij is vijftien jaar oud...

‘Die ellendige regen...’ prevelt hij.

Achter hem, in Frankrijk, liggen de nederlagen, de grote verliezen, de wanhoop van een heel volk. Een maand geleden was er nog hoop. Een maand geleden kon het grootste ridderleger dat koning Jean ooit bijeen had geroepen nog jacht maken op de Engelse invallers en de vijand op een heuvel ten zuiden van Poitiers insluiten. Met de overwinning voor het grijpen.

Matthis Cuvelier, toen nog trompetter in dienst van kroonprins Charles, nam deel aan de grote veldslag. Voor zijn ontzette ogen zag hij hoe de ramp zich voltrok. Het grote ridderleger werd verslagen, de prinsen van Frankrijk moesten een veilig heenkomen zoeken, koning Jean viel in handen van de Engelsen en werd in triomf naar Bordeaux gevoerd. Op het moment dat Matthis zag hoe zijn koning zich overgaf, vluchtte hij. Weg van het met bloed doordrenkte veld, weg van de nederlaag en de schande.

Al zijn dromen van eer en glorie, van ridderschap en dapperheid heeft hij op dat slagveld moeten achterlaten.

Nu is Matthis, een toekomst armer maar een ervaring rijker, op weg naar de Bretonse handelsstad Dinan. Hij hoopt daar een oude vriend terug te zien, die hem wellicht kan helpen de schande van zijn vlucht en zijn lafheid uit te wissen.

De merrie knabbelt aan wat graspolletjes naast het karrenpad. Matthis kijkt nog eens omhoog naar de snel duister wordende lucht.

We halen het nooit voor de nacht invalt, denkt hij. Zijn instinct vertelt hem dat het nog zeker tien mijl moet zijn tot Dinan, een onmogelijke afstand op een dodelijk vermoeid paard. De eenzaamheid om hem heen benauwt hem. In de verlaten dorpen klept geen klokje om hem te vertellen hoe laat het is. Stil en leeg ligt het land om hem heen. De Engelsen hebben het zuidelijke gedeelte van Bretagne bezet, maar ook in dit noordelijke deel zijn ze al diep doorgedrongen. De verwoestingen die Matthis vandaag heeft gezien, spreken duidelijke taal: hier is kortgeleden een Engels

leger gepasseerd. Een angstwekkende gedachte. Onwillekeurig tast de jongen naar zijn gordel. Daarin steken een korte strijdbijl en een dolk. Goede wapens, maar tegen Engelse boogschutters die nooit missen kun je er weinig mee beginnen.

Niet ver voor zich uit ziet hij de donkere omtrekken van een woud. Hij vraagt zich af of hij daarin wat beschutting zal kunnen vinden tegen de gure wind en de kille regen. Misschien zit dat bos vol soldaten, of gevluchte boeren...

Maar in het natte open veld kamperen lokt hem nog minder aan. Dus besluit hij het erop te wagen. Hij grijpt zijn paard bij de teugel en trekt het mee. Hij durft niet meer op te stijgen, bang dat het dier zal bezwijken onder zijn gewicht.

Voorzichtig dringt hij het woud binnen. Alles is stil, alleen de regen tikt op de dorre boombladeren. De wind zwiept takken in zijn gezicht, brengt de geuren mee van zwammen, rottend hout en... vuur!

Matthis staat stil en snuift. Brandende hutten stinken een uur in de wind, maar deze geur is anders, dit ruikt naar kampvuur en gebraden vlees. Opeens wordt hij zich bewust van een razende honger. Uiterst behoedzaam sluipt hij dan verder, zijn neus achterna. Hier onder de bomen is het al donker. De grond is week en dempt het geluid van zijn stappen.

Nog altijd hoort of ziet hij niets van degenen die daar verderop schijnen te kamperen. Wie er ook aan het koken is, hij doet het in alle stilte, niet van plan de aandacht te trekken. Vriend of vijand? Voor alle zekerheid bindt Matthis zijn paard aan een struik en sluipt alleen verder. Ja, nu hoort hij iets, geschuifel, gesnuif, dan een zwak gehinnik. Paarden! Angstig kijkt hij om. Als zijn merrie antwoord geeft, zal ze hem verraden. Maar het paard is blijkbaar te moe en is staande in slaap gevallen.

Met zijn mantel dicht om zich heen geslagen schuift Matthis door het onderhout. Hij is vergeten hoe koud en nat hij is; van span-

ning breekt het klamme zweet hem uit. Dan, toch nog onverwacht, stuit hij op het kamp.

Het ligt goed verscholen achter een wal van kreupelhout, op een kleine open plek. In het midden brandt een vuurtje dat tegen de regen wordt beschermd door een haastig in elkaar getimmerd afdak. Boven de vlammen hangt een braadspit met een groot stuk vlees. Om het vuur heen zitten ongeveer tien mannen, gehuld in zakken, mantels en schaapsvachten. Ze spreken niet. Op de achtergrond kan Matthis de donkere vormen van paardenlijven onderscheiden. Het kamp ligt zo goed verscholen dat hij het nooit gevonden zou hebben als hij niet zo'n goede neus had gehad. Weggedoken achter de wal kijkt hij toe. De mannen om het vuur laten een bierkruik rondgaan, nemen om beurten een slok. Eén van hen zegt plotseling: 'De paarden zijn onrustig.'

Een ander, een lange jonge kerel, staat op en kijkt rond. Hij schijnt de leider te zijn, want hij zegt: 'Ik zal twee wachtposten uitzetten. Clopin, Pleguen...'

Hij wijst. De beide mannen staan zwijgend op en verdwijnen in het bos. Straks vinden ze mijn paard, denkt Matthis. Maar zijn angst is verdwenen, want de kerels spraken met elkaar in een Bretons dialect en Matthis vermoedt dat dit een groepje partizanen is: boeren en poorters die op eigen houtje oorlog voeren tegen de Engelse invasietroepen. Van zulke mensen heeft hij niets te vrezen. Hij richt zich op, springt over het walletje en treedt naar voren in de lichtkring van het vuur.

'Goed volk,' zegt hij snel. Zijn stem slaat erbij over.

Om te bewijzen dat hij niets vijandelijks in de zin heeft, steekt hij beide handen naar voren, de handpalmen omhoog. Kijk, ik kom als vriend, moet dat betekenen.

De mannen zijn overeind gevlogen en staan dreigend om hem heen. De leider doet een stap naar voren.

'Wie ben je?' vraagt hij streng. 'Ben je alleen?'

Matthis antwoordt, zo vastberaden als hij kan: ‘Ik ben een trouvère, op weg naar de stad Dinan. Maar ik ben de weg kwijtgeraakt. Mijn naam is Matthis Cuvelier.’

Nog voor iemand hierop kan reageren komt een van de wachtposten haastig terug, met Matthis’ paard. Als hij merkt dat de eigenaar van het dier al in handen van zijn vrienden is, knikt hij opgelucht.

‘Ik schrok me een ongeluk toen ik opeens tegen dat beest opliep. Het stond te slapen tussen de bomen en het schijnt flink moe te zijn. Wie hebben jullie daar? Een spion?’

‘Ik ben geen spion,’ roept Matthis. ‘Ik rook jullie vuur en liep mijn neus achterna. Ik ben ook moe en ik rammel van de honger.’

‘Maar je bent gewapend,’ zegt een van de mannen wantrouwig.

‘Dit is geen tijd om ongewapend te reizen,’ werpt Matthis tegen.

‘De jongen heeft gelijk,’ knikt de leider. ‘Verstandige mensen gaan tegenwoordig niet weerloos op pad. Clopin, zet die merrie maar bij de andere paarden en geef haar een zak haver. Trouvère, je bent welkom. Hoe zei je ook weer dat je heet?’

‘Matthis Cuvelier.’

‘Die naam heb ik eerder gehoord. Klopt dat?’

Matthis knikt.

‘Jaren geleden, toen ik nog erg mooi kon zingen, ben ik al eens in Bretagne geweest, samen met mijn pleegouders: Berton de Fleur en Marie-Claire.’

‘Wat! Maar dan ben jij dat pleegzoontje van Marie-Claire! Jullie waren beroemd.’

Matthis knikt weer, hevig opgelucht. Ze zijn hem in Bretagne dus nog niet vergeten.

‘Ga zitten,’ zegt de leider ijverig. Hij steekt Matthis een stuk gebraden vlees toe. Het is pas halfgaar en gloeiend heet, maar Matthis zet er gretig zijn tanden in. Hij krijgt de bierkruik toegeschoven; de anderen hebben ook hun plaatsen weer ingenomen. Stil zitten

ze toe te kijken hoe de jongen zich te goed doet. Als Matthis eindelijk verzadigd is, zegt de leider: ‘Ik ben Olivier de Mauny.’

Ja, die naam komt Matthis bekend voor, maar in zijn leven heeft hij zoveel mensen ontmoet dat hij de jongeman niet meteen kan thuisbrengen. Dus knikt hij alleen maar.

‘Vertel,’ gebiedt Olivier plotseling. ‘Hoe komt het dat je alleen op reis bent in deze van God verlaten uithoek?’

Matthis aarzelt, hij krijgt bijna een kleur. Eindelijk zegt hij: ‘Dat is een ellendige geschiedenis. Mijn pleegouders en ik zijn een poosje aan het hof van kroonprins Charles geweest. We gingen mee met het grote ridderleger dat jacht maakte op de Engels-Gasconse krijgsmacht van de prins van Wales. We haalden de vijand in ten zuiden van Poitiers, maar toen hadden Berton de Fleur en Marie-Claire het ongeluk dat ze in handen vielen van de Engelsen. Berton moest zijn erewoord geven dat ze niet zouden proberen te ontsnappen. Maar als iemand de Engelsen haat zijn zij het wel en dus ontsnapten ze toch. Toen ze veilig en wel in het Franse kamp aankwamen, met kostbare inlichtingen over de Engelse stellingen, wilde niemand naar Berton luisteren. Hij had zijn woord gebroken, dat was onvergeeflijk. Hij viel in ongenade en werd smadelijk weggejaagd. De volgende dag vond de veldslag plaats, maar omdat niemand van de hoge heren had willen horen wat mijn pleegvader hun had kunnen vertellen, werd het hele Franse ridderleger in de pan gehakt. Voor mijn pleegouders zat er toen niets anders op dan zich voorlopig terug te trekken in het stadje Melle, waar ze een huis bezitten, en te wachten tot die hele ongelukkige geschiedenis vergeten zal zijn. Maar Melle is een provincienest – niets voor mij. Daarom ben ik weggegaan.’

De mannen hebben zwijgend geluisterd. Het valt ze niet op dat Matthis zwijgt over zijn eigen belevenissen bij Poitiers. Hij vindt het niet nodig te praten over het feit dat hij halsoverkop op de vlucht sloeg toen de slag verloren ging.

‘En is het waar,’ vraagt Olivier de Mauny, ‘dat koning Jean gevangen werd genomen?’

‘Ja,’ zegt Matthis bitter. ‘Nu moet prins Charles als regent zijn plaats innemen... Frankrijk is verslagen, Olivier, hopeloos verslagen! Het zal nu niet lang meer duren of we krijgen de Engelse Edward III als koning op de Franse troon.’

‘God verhoede dat zoiets gebeurt!’ roept Clopin en hij slaat een kruis.

‘Wie kan het verhinderen?’ prevelt Matthis verdrietig. ‘Onze koning is krijgsgevangene, prins Charles is nog maar een onervaren jongen. Het ridderleger is uit elkaar geslagen; de edelen hebben zich teruggetrokken op hun gebieden en zitten vol zelfmedelijden hun wonden te likken. De huurlingen hebben zich aaneengesloten tot kleine plundertroepen en trekken het land rond, zodat geen mens meer veilig is. Frankrijk verdedigen doet niemand meer.’

‘Wij doen het,’ zegt Olivier grimmig.

De anderen grommen instemmend. Matthis kijkt de kring rond. Wat hij ziet zijn harde, verweerde gezichten. Hun kleren zitten onder de modder, hun wangen zijn ongeschoren en vuil, hun wapens zijn primitief en ongelijksoortig. Dag na dag wagen ze hun leven. Ze worden opgejaagd en moeten zich schuilhouden in de bossen. Maar al lijdt Frankrijk de ene nederlaag na de andere, deze Bretons staan pal en geven het niet op. Ze weten waarvoor ze vechten: voor hun onafhankelijkheid.

‘Daarom ben ik naar Bretagne gekomen,’ zegt de jongen zacht. ‘Ik wil me ook aansluiten bij Bertrand du Guesclin.’

Van al de Bretonse partizanen is Du Guesclin de vermaardste. Bovendien is hij een goede vriend van Matthis’ pleegouders.

‘Ik hoopte in Dinan te horen waar Bertrand zich op het ogenblik bevindt,’ legt hij uit.

‘Beslist niet in Dinan,’ grinnikt Olivier de Mauny. ‘Mijn neef heeft het veel te druk, sinds de Engelsen voor Rennes liggen.’

‘Wat! Wordt Rennes belegerd? Sinds wanneer dan wel?’

Olivier zucht.

‘Sinds enkele weken. Ik woon daar... maar ik was juist op bezoek bij Bertrand du Guesclin op zijn landgoedje, toen de hertog van Lancaster met drieduizend man kwam opzetten om het beleg voor Rennes te slaan. Toen kon ik niet meer naar huis en er zat niets anders voor me op dan bij Bertrand du Guesclin te blijven.’

‘O, jullie zijn neven!’ roept Matthis, die zich nu herinnert waar hij de naam De Mauny van kent.

‘Ja. Mijn moeder en de zijne zijn zusters.’

‘Waar is Bertrand nu?’

‘We verwachten hem over een paar dagen. Hij is er met een man of veertig op uitgetrokken om een voedselkonvooi van de Engelsen te overvallen. Wij vormen een vooruitgeschoven post om Engelse verspieders op te vangen als ze deze kant uit mochten komen...’

‘En Rennes?’

‘De stad is helemaal omsingeld, er kan geen muis meer door. Ik heb horen vertellen dat de poorters al twee stormlopen hebben afgeslagen.’

‘Hebben ze Franse troepen in de stad?’ vraagt Matthis vol ontzag. Olivier snuift minachtend.

‘In deze uithoek zul je niet veel Franse soldaten vinden. Nee, de burgers van Rennes hebben het karwei zelf geklaard.’

‘Bezitten ze dan wapens?’

‘Allicht.’

‘Maar het is poorters en boeren verboden om wapens te dragen. Alleen edellieden, huurlingen en reizigers mogen...’

‘Hoor eens jongen, dat weet ik allemaal wel. Maar hier in Bretagne kunnen we ons de zegeningen van de beschaving niet veroorloven. Het gaat om ons leven en met blote handen begin je niets tegen Engelse invallers. En je kent Bertrand du Guesclin toch? Hij

is in staat van de stomste horige een goedgepasteerde soldaat te maken. En dat doet hij dan ook! Kijk eens naar mij. Wat was ik vijf jaar geleden? Een moederszoontje, verwend en vertroeteld. Mijn moeder is een goed mens, maar ze is overbezorgd. Ik mocht zelfs niet uitgaan als het regende; ze was ervan overtuigd dat ik de vreselijkste ziekten zou krijgen als ik nat werd. En nu!’ Olivier schuift zijn mouw omhoog. Matthis ziet de gebruikte huid, de littekens die er wit tegen afsteken, maar vooral ziet hij de harde spieren die soepel onder de gehavende huid zwellen en rollen. ‘Met deze arm,’ zegt Olivier fier, ‘sla ik elke Engelsman een halve voet de grond in!’

Matthis’ hart springt op. Lichaamskracht en moed zijn zaken die indruk op hem maken. Hij begrijpt wat Olivier bedoelt: de neef van Du Guesclin is geen burgerzoontje meer, bang om natte voeten te krijgen. Hij is een betrouwbare vechtjas geworden, sterk genoeg om de verschrikkelijkste ontberingen te doorstaan.

Zo wil ik ook worden, denkt Matthis opgewonden. Ik heb er goed aan gedaan om naar Bretagne te komen.

Heeft hij hardop gedacht? Rondom hem ziet hij de kerels grinniken en Olivier zegt: ‘Hoor eens, Matthis, of jij je bij ons kunt aansluiten moet Bertrand maar beslissen. Hij is tenslotte onze kapitein.’

Matthis begint slaap te krijgen van de warmte van het vuur. Zijn kleren zijn al bijna droog. Even gaat hij nog kijken bij de paarden. Clopin heeft ze alle een haverzak omgebonden, ook de merrie. De jongen probeert met een paar handen nat gras de ergste modder van de paardenschoft af te wrijven. De merrie kijkt even naar hem om, haar bruine ogen blinken, haar kaken malen geduldig. Rust en voedsel zullen haar spoedig over haar inzinking heen helpen. Gerustgesteld keert Matthis terug naar het vuur.

Olivier verdeelt de wacht over de mannen, daarna rollen ze zich in hun mantels en gaan slapen. De regen is opgehouden, maar de

bosgrond trekt vochtig op. Maar Matthis is zo moe dat hij meteen in slaap valt.

Rennes, de hoofdstad van Noord-Bretagne, wordt belegerd door de troepen van de hertog van Lancaster. In Bordeaux, de hoofdstad van het Engelse gebied in Frankrijk, wordt koning Jean gevangen gehouden. En in Parijs ligt de bloedjonge kroonprins Charles woelend op zijn bed omdat hij niet weet wat hij moet doen en hoe hij moet regeren. Het verslagen, gebeukte Frankrijk kromt zich onder de gesel van de oorlog en bloedt langzaam dood. Maar Matthis Cuvelier slaapt als een kind zo vredig op de harde, natte bosgrond, op enkele mijlen afstand van een meedogenloze vijand. Hij is thuisgekomen.

2 HARD TEGEN HARD

Twee dagen later komt Clopin, die op wacht stond, halsoverkop het kleine kamp binnenvallen.

‘Bertrand du Guesclin komt eraan!’ roept hij. Olivier de Mauny springt verheugd op. Matthis, die juist zijn merrie staat af te wrijven, staakt zijn werk en gaat met kloppend hart naast Olivier staan. Even later verschijnen de ruiters tussen de bomen. Het is een rustige, nevelige dag, de mannen rijden stapvoets, je hoort ze nauwelijks. Voorop rijdt een vierkante kerel, lelijk als de nacht, donker van uiterlijk. Zijn hele verschijning straalt een ongelooflijke kracht uit. Zijn helm glimt van het vocht, hij heeft zijn vizier opgeschoven en Matthis, die hoopvol naar hem opkijkt, herkent Du Guesclin. Er gaat een steek door zijn borst. Bijna was hij vergeten hoe lelijk de held van zijn jeugd is. En in de loop der jaren is Du Guesclin er zeker niet mooier op geworden. Langs zijn linkerslaap loopt een grillig wit litteken, zijn gespleten kin vertoont een stoppelbaard van vier dagen, zijn zware voorhoofd lijkt nog verder over de stekende, felgroene oogjes te hangen. Zijn wapenrusting is een allegaartje van buitgemaakte stukken. Hij draagt een Engelse maliënkolder, een Bretonse strijdbijl, Franse beenplaten en een Henegouwse helm. Alsof hij zijn uitrusting op de rommelmarkt heeft gekocht.

Als hij naast zijn neef Olivier een nieuwkomer ziet staan, houdt hij scherp zijn paard in.

‘Wie hebben we daar?’ dreunt zijn gebarsten stem, terwijl hij afstijgt. Als gewoonlijk berijdt hij een bruingele knol, meer ploegpaard dan strijdros.

‘Bertrand, ik ben het, Matthis Cuvelier!’ roept de jongen terwijl hij naar de handen van de partizanenleider grijpt. ‘Ken je me niet meer?’

‘Matthis! Nom de Dieu, jongen, je bent groot geworden! Hoe is het met Marie-Claire?’

Het is karakteristiek voor de gewelddenaar dat hij eerst naar Matthis’ pleegmoeder vraagt. Hij koestert een grote verering voor haar.

Snel vertelt Matthis hoe Berton de Fleur en zijn vrouw in ongenade zijn gevallen en dat ze zich een tijdje rustig moeten houden. Intussen ontdoet Du Guesclin zich van zijn wapenrusting. De ruiters die hij heeft meegebracht, laden de meegevoerde voorraden af en verdelen ze. Het blijkt dat ze ook wapens hebben buitgemaakt. Als Matthis klaar is met zijn verhaal, gaat Du Guesclin op een omgevallen boomstam zitten, een kroes bier in de hand.

‘En jij, wat kom jij hier doen, zangertje?’ gromt hij ontevreden.

Matthis begint zich plotseling onbehaaglijk te voelen.

‘In Melle hield ik het niet uit,’ zegt hij snel. ‘Dat is een gat waar nooit iets gebeurt. Ik wil Frankrijk dienen, ik wil de Engelsen ons land uitjagen.’

‘Jij?’

Bertrand du Guesclin lacht bulderend.

‘Ach jongen, jij zult nooit een goed krijgsman worden. Als het op vechten aankomt sta jij stokstijf en kun je geen vin verroeren.’

‘Ik ben geen lafaard,’ stuift Matthis op. Hij begrijpt het niet. Waarom is hij niet welkom bij de vriend van zijn pleegouders?

‘Dat heb je jezelf wijsgemaakt,’ antwoordt Du Guesclin kalm. Hij neemt een diepe teug, veegt zijn snor schoon en bekijkt Matthis van het hoofd tot de voeten.

‘Zeg eens eerlijk knaap, hoeveel van dat Engelse gespuis heb jij bij Poitiers in de modder doen bijten?’

Niet één, denkt Matthis wanhopig.

‘Ik was trompetter, ik moest signalen geven, niet vechten,’ verdedigt hij zich.

Du Guesclin trekt de jongen grijnzend naar zich toe en voelt aan zijn bovenarm.

‘De spieren van een muzikant,’ zegt hij minachtend. ‘En daarmee wil jij de Engelsen te lijf? Nom de Dieu, Matthis, jij bent gewend aan zachte bedden, aan fazantenboutjes en zoete wijn. Wij slapen op de harde grond, kauwen op rauwe korenaren en drinken modderwater uit de plassen.’

Matthis voelt zich diep vernederd. Hij had verwacht dat Du Guesclin hem met open armen zou ontvangen. Op minachting is hij niet voorbereid. ‘Ik ben geen verwend jongetje,’ gilt hij gekwetst. ‘Berton had er geen bezwaar tegen dat ik naar Bretagne ging, hij gaf me zijn zegen en zijn luit, hij...’

‘Pardieu jongen, schreeuw niet zo! Ze kunnen je in Rennes horen. Wie denk je eigenlijk dat je bent? Dat zal *ik* je vertellen: jij bent een piepjonge trouvère met de baard in de keel, anders niets. Wat moet ik met je beginnen? Je zult ons in de weg lopen, een blok aan mijn been worden. Rennes wordt belegerd, hoor je! Daar woont mijn tante, de liefste en zeurigste vrouw van de wereld. Drieduizend ervaren krijgslieden heeft de hertog van Lancaster rondom Rennes samengetrokken en ik kan daar hooguit honderd gewapende boeren tegenover zetten. Als jij mij kunt vertellen, Matthis, hoe ik met zo’n handjevol mannen de stad kan ontzetten, mag je blijven.’

De jongen zwijgt verpletterd. Even kijkt hij schuin op naar Olivier de Mauny, die het tafereeltje spottend gadeslaat. Ja, Olivier heeft spierballen! Clopin en al die andere kerels kunnen een gevelde boom opnemen en ermee wegwandelen, maar hij...

Matthis krijgt het nare gevoel dat hij krimpt, dat zijn vel los om zijn botten hangt. Onwillekeurig trekt hij zijn smalle schouders op. Maar diep in zijn binnenste raast de woede. Wat drommel!

‘Ik kan lezen en schrijven,’ zegt hij stug.

Dat komt hard aan. Du Guesclin slaat dreunend met zijn vuist op de boomstam die hem tot zetel dient.

‘Ik ben een ongeletterde boer, nietwaar?’ Hij vloekt hartgrondig.

‘Ja,’ bijt Matthis hem toe, ‘en dat moet toch verdraaid lastig voor je zijn.’

De mannen om hen heen houden de adem in. Welke luis waagt het daar Du Guesclin in zijn gezicht te beledigen? Maar Bertrand mag dan een rauwe bonk van een vent zijn, aan zijn verstand mankeert niets. Tot ieders verbazing wordt hij op slag weer kalm. ‘Pardieu jongen, je hebt gelijk. Mijn Bretonse houwdegens weten aardig met hun knuisten en wapens om te gaan, maar als ik ze een brief laat schrijven wordt het een onleesbaar geknoei en ik moet maar hopen dat er staat wat ik heb gedichteerd.’ Hij grijnst. ‘Goed, jij wordt mijn secretaris. En als je niets te doen hebt, kun je ons altijd nog vermaken met een liedje of een danswijsje. Langzamerhand ben ik zo’n belangrijk man geworden dat ik recht heb op een eigen trouvère, nietwaar Olivier?’

Dat laatste klinkt nogal bitter.

Du Guesclin staat op. Hij is veel langer dan hij lijkt. Matthis ziet dat de boerenleider nog een half hoofd boven de stevige Olivier uitsteekt.

‘Welkom in ons midden, Matthis, en moge God je genadig zijn als je ons voor de voeten loopt of last bezorgt. Je zult moeten werken en zonder klagen moeten doen wat je wordt opgedragen, want we hebben het druk. Rennes mag in geen geval in handen van die verdoemde Engelsen vallen. We zullen de stad verdedigen tot er geen steen meer op de andere staat, of tot de hertog van Lancaster zijn troepen met bebloede koppen naar huis stuurt.’

Daarmee is Matthis Cuvelier ingelijfd in het partizanenlegertje van Bertrand du Guesclin.

Nu pas krijgt hij tijd om te schrikken van zijn brutaliteit. Want er

is moed voor nodig om de partizanenleider te trotseren en dat is toch maar wat Matthis zojuist heeft gedaan. Een beetje verward trekt hij zich terug uit de kring en probeert uit zichzelf wijs te worden.

Bij Poitiers sloeg ik op de vlucht, denkt hij. In dit gezelschap van spierbundels en doodsverachting ben ik een buitenbeentje en ze minachten mij om mijn dunne armen, mijn zachte vel. Toch heeft Bertrand du Guesclin me geaccepteerd en ik mag er voortaan bij horen. Alleen omdat ik toevallig de pleegzoon van Berton de Fleur ben? Of ziet die ijzervreter toch wel een bruikbaar mens in me?

Matthis begrijpt het niet goed. Geen ogenblik gelooft hij dat hij in Bretagne een roemvolle toekomst tegemoet zal gaan, daarvoor is het land te arm, te zeer verscheurd door burgertwisten en oorlog. Maar voor een jonge, in ongenade gevallen trouvère, die bovendien de baard in de keel heeft, staat nauwelijks een andere weg open als hij de schande van zijn lafheid bij Poitiers wil uitwissen. Bovendien: hij is nog zo jong, hij heeft een meester nodig die hem opdrachten geeft, die hem beschermt en op wie hij kan steunen. Een vrije trouvère die niet eens meer kan zingen is een ding zonder waarde. Daarom neemt Matthis zich heilig voor zijn nieuwe meester met trouw en toewijding te dienen. Wat die dienst ook van hem moge vergen!

Overigens ontdekt hij spoedig genoeg dat het partizanenleven een hard leven is. Bertrand du Guesclin is dikwijls genoodzaakt zijn geheime kleine legerkamp te verplaatsen en zich in een ander bos te nestelen. De Engelsen maken jacht op de partizanen.

Daar staat tegenover dat Du Guesclin en zijn mannen het de belegeraars van Rennes flink lastig maken. Hinderlijk als wespen om een strooppot zijn ze. Geen nacht kunnen de vijanden rustig slapen, telkens is er wel een slecht bewaakt punt waar ze in de rug worden aangevallen. Wachtposten uitzetten helpt niet, die worden

beslopen en om het leven gebracht, waarna tientallen Bretonse krijgslieden het Engelse kamp binnenglippen, tenten in brand steken, wapens en voedsel roven, gevangenen bevrijden, om weer even snel in de duisternis te verdwijnen. De Engelsen worden er zenuwachtig van. En als ze een wraakexpeditie uitzuren naar een bos waarvan ze vermoeden dat de partizanen zich er schuilhouden, is alles wat ze daar vinden een verlaten kamp, een paar lege tonnen, een reepje leer, een vergeten kroes.

Maar hoeveel speldenprikken de partizanen de Engelsen ook toedienen, de belegering van Rennes wordt niet opgeheven. Een kleine honderd vastbesloten mannen zijn niet in staat een leger van drieduizend soldaten op de vlucht te jagen.

En het wordt winter...

Matthis Cuvelier hoeft niet mee te vechten. Hij wordt ingeschakeld bij de voorbereidingen, hij onderhoudt de contacten met de dorpen in de omtrek als overbrenger van berichten, maar hij is vooral knecht. Gedurende de eerste weken van dit rauwe leven in de buitenlucht is hij voortdurend verkouden. Olivier de Mauny heeft een gedeukte trompet voor hem opgespoord; Matthis repareert het instrument en nu komt er een redelijk zuiver geluid uit, maar voor een heraut valt er in Du Guesclins boerenleger weinig te doen. Geheimzinnigheid en geruisloosheid zijn hun sterkste wapens. Als trouvère kan hij met zijn talenten ook niet veel beginnen. Soms probeert hij 's avonds in het kamp de soldaten wat op te vrolijken met zijn kunst. Ze lachen zich tranen om hem. Niet omdat zijn liederen zo vrolijk zijn, maar omdat zijn stem voortdurend overslaat, van piepen tot brommen. Matthis geeft het zingen dan ook spoedig op en dan is hij niets anders dan een duvelstoejager in een verzetsgroep, de jongste van allen, in een legerkamp dat om de haverklap wordt verplaatst. Het heldendom waarvan hij in stilte heeft gedroomd bestaat uit sjouwen, kou lij-

den, houthakken, honderd vervelende klusjes opknappen. Maar hij leert.

Hij leert staande te slapen op elk ogenblik van het etmaal, wanneer het maar even mogelijk is. Hij leert verwilderde paarden temmen en van drijfnat hout een vuurtje stoken dat niet te veel rookt. Hij leert gedode herten villen, konijntjes strikken, bier brouwen en grof koren malen tussen platte stenen. Hij leert bogen snijden, pijlpunten harden, touw vlechten, soep koken. Hij zeult en werkt, helpt bij het bouwen van palissaden, het vellen van bomen, het graven van schuilkelders. Hij leert het rauwe Bretonse dialect van de boeren spreken en de onheil afroepende vloeken van de soldaten verstaan. Allengs worden zijn handen eeltig en zijn verkoudheden verdwijnen. Hij sluit vriendschap met de voornaamste wapenmakers van Bertrand du Guesclin, met bikkelharde mannen die niet weten wat angst is en voor wie vechten een feest betekent: Olivier de Porcon, Jean Hongar, Robert de Pleguen, Guillaume Clopin. Omdat er veel dezelfde voornamen dragen, moet Matthis hun familienamen erbij onthouden. Van de tachtig man heten er zeker veertien Olivier, negentien heten Jean, er zijn zeven Bertrands, een stuk of tien Roberts en Guillaumes. Wanneer Du Guesclin zijn gebarsten stem door het kamp laat schallen: 'Jean, kom eens hier!' dan komen de Jeans van alle kanten toesnellen en Du Guesclin heeft maar voor het uitzoeken.

Matthis doet zijn best en probeert zich aan te passen. Terwijl hij voor hem vernederende karweitjes verricht, een latrine graaft, water sjouwt, maakt hij zichzelf wijs dat hij een man onder mannen is, een held tussen helden, een vrijheidsstrijder tussen onwrikbare kerels die hun onafhankelijkheid verdedigen. Telkens als hij van kou of vermoeidheid vreest te bezwijken, denkt hij aan de harde arm vol littekens van Olivier de Mauny en dat helpt. Al kan hij niet nalaten zo nu en dan voor zich uit te prevelen: 'Heilige Menardus, wat ben ik begonnen!'